

ІНСТИТУТ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПИТАННЯ

Деревянко Наталія Зеновіївна

*доктор філософії в галузі права, доцент,
завідувач кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Федорчук Микола Васильович

*адвокат, здобувач освітньо-наукового рівня (доктор філософії),
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Питання подвійного громадянства в Україні піднімалося не раз. У суспільстві досі не визначилися, як ставитися до того, що людина може бути відразу громадянином двох країн, – як до прояву космополітизму, або ж як до державної зради.

Аналіз правового аспекту подвійного громадянства (множинного громадянства) свідчить, що згідно із законодавством України воно не заборонено, але і не визнається. Зокрема, Конституцією України в ст. 4 прописано, що «в Україні існує єдине громадянство» [1].

Згідно з Законом України «Про громадянство України», принцип єдиного громадянства «виключає можливість існування громадянства адміністративно-територіальних одиниць України».

Водночас у цьому ж законі передбачено: «Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України» [2].

Разом з тим, деякі обмеження передбачені для державних службовців. Згідно Закону України «Про державну службу» особи, які мають громадянство іншої країни, крім України, не можуть вступити на державну службу. У всіх інших випадках пересічний українець, який отримав друге громадянство, не повинен інформувати про це державу [3].

Прямих заборон мати друге громадянство немає, проте водночас, відсутні шляхи декларування його. Добровільне набуття громадянином

України громадянства іншої держави є підставою для втрати ним громадянства України, хоча фактично держава про це не дізнається (між Україною та державами ЄС немає відповідного договору про обмін інформацією, як із іншими країнами). Проте не слід це розцінювати як заборону подвійного громадянства, хоча втрата громадянства України і відбувається з набуттям громадянства іншої держави, проте юридично – виключно з дня видачі Указу Президента України про припинення громадянства щодо певної особи.

Таким чином, кожен українець може отримати громадянство іншої країни, при цьому жодної кримінальної або адміністративної відповідальності в самій Україні це не спричинить. Єдиним покаранням, що може бути застосоване до громадянина України, котрий має паспорт іншої держави, – втрата громадянства України. Однак дана процедура є надзвичайно складною і тому цю норму практично не застосовують.

Проте в Україні все частіше замислюються про те, щоб подвійне громадянство взяти під контроль. Так, ще в 2017 року президент України Петро Порошенко вніс до Верховної Ради України законопроект № 6175, згідно з котрим українець, який набув громадянство іншої країни, автоматично дає згоду на припинення громадянства України [4].

За даними неофіційної статистики, нині кілька сотень тисяч українців мають у кишенях паспорти щонайменше двох держав: російські паспорти мали від 140 до 350 тисяч українців (більшість з них проживала у Криму та на Донбасі); угорське громадянство має 80-90 тис. осіб; румунське – до 80 тис. осіб.

За іншими даними – неофіційно від 5% до 10% українців уже мають паспорт іншої держави, а близько 5 млн перебувають на заробітках за кордоном, які теж у перспективі можуть отримати там громадянство.

Тим не менш, до цього часу не вщухають дискусії про те, наскільки це доцільно – дозволяти людям отримувати подвійне громадянство. Справа в тому, що практика подвійного громадянства поширена в багатьох цивілізованих країнах. Зараз подвійне громадянство не визнають близько 80 країн – це переважно країни Африки і Азії. Якщо говорити про Європу, то таку практику не визнають в Австрії, Литві, Норвегії та Нідерландах.

Дійсно, з подвійним громадянством пов'язані певні ризики. Так, частка головних питань – це право голосу (людина, у якої є кілька громадянств, зможе голосувати одразу в декількох країнах); військовий обов'язок (вимагається виконувати свій військовий обов'язок тільки щодо однієї із цих країн, в багатьох випадках це вирішується через суд); оподаткування доходів.

Наразі Міністерство закордонних справ України займається розробкою законопроекту про надання подвійного громадянства. Про це

повідомив віце-прем'єр з європейської та євроатлантичної інтеграції Дмитро Кулеба: «У нас в уряді є кілька підходів до того, як повинна бути впроваджена ідея про подвійне громадянство, мої колеги з Міністерства закордонних справ доводять все це до цілісної концепції, але для мене зараз найважливіше, що всі «дозріли» для того, щоб працювати над цим питанням. Ми починали з того, що це питання сприймалося як щось цілком космічне і нереалізоване. А зараз ми вже обговорюємо конкретний законопроект».

На цю тему серед експертів побутують абсолютно різні й часом протилежні думки: «Слід зазначити, що особи з подвійним громадянством становлять загрозу українській державі тим, що для них її національні інтереси зовсім не є пріоритетними, і таким чином у них немає зацікавленості у процвітанні та розвитку України. Небезпека подвійного громадянства також полягає в тому, що особи з таким громадянством можуть будь-коли дуже просто перетнути державний український кордон», – вважає консультант Полтавської державної нотаріальної контори Ірина Санжаревська.

Симкович Антон вважає, що «... істерія з подвійним громадянством, підживлена масовою видачею Угорщиною та Румунією паспортів населенню сусідніх країн, схожа на банальну заздрість: українські угорці чи румуни тепер не будуть «невизнними», як решта українців».

Наталія Беліцер з питань безпеки, міжетнічних стосунків та заморожених конфліктів в інтерв'ю «Радіо Свобода»: «На мій погляд, тут треба було б зазначити, чи в новому законі, чи в новій Конституції, що домовленості про взаємне набуття громадянства має бути не загальним для всього світу, а на підставі двосторонніх договорів з конкретними державами».

Більшість громадян України – проти подвійного громадянства. Останнє ж опитування проведене у 2014 році Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення ZN.UA. показало іншу статистику. Бажаючих узаконити біпатридів (осіб з подвійним громадянством) – всього 30,2% в цілому по країні (найбільше на Сході – 47,3%). По країні в цілому проти «подвійного громадянства» – 44,9% [5].

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (із подальшими змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.10.2019).

2. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. №2235-III (із подальшими змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14> (дата звернення: 28.10.2019).

3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII (із подальшими змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 28.10.2019).

4. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» від 13.03.2017 р. № 6175. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61320 (дата звернення: 28.10.2019).

5. Іван Романчук. Подвійне громадянство в Україні: факти, міфи і правила існування. Мукачево.net. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/104472-10> (дата звернення: 28.10.2019).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-358-6-16>

ПРОГРАМИ ВИПРАВЛЕННЯ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Долгов Антон Геннадійович

*викладач кафедри професійних та спеціальних дисциплін,
Херсонський факультет Одеського державного університету
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Пенітенціарні системи зарубіжних країн визначає основними сферами виправлення і ресоціалізації засуджених наступні: соціальна робота із засудженими, загальноосвітня та професійна підготовка, психологічна підтримка, продуктивна праця. Зокрема, право на освіту засудженим передбачено Європейськими пенітенціарними правилами «кожна пенітенціарна установа мусить прагнути надати всім ув'язненим доступ до освітніх програм, які повинні бути максимально всебічними та відповідати індивідуальним потребам ув'язнених та їхнім прагненням» (п. 28.1.) (Рада Європи, 1987). Серед освітніх програм для засуджених слід виділити програми вирівнювання для осіб з неповною середньою освітою, програми формування навичок безперервної освіти та програми набуття практичних навичок (автор невідомий, 2020). Окрім того, програми виправлення і ресоціалізації засуджених передбачають навчання за програмами вищої освіти, програмами професійного навчання, участь у промисловому та сільськогосподарському виробництві, програми індивідуальної та групової роботи із